

VI. IN MEMORIAM

ELŻBIETA BIELECKA-KACZMAREK (1949-2015)

Elżbieta Maria Bielecka-Kaczmarek, córka Zdzisława i Janiny z domu Żylińskiej, urodziła się 6 czerwca 1949 roku w Olsztynie. Ukończyła I Liceum Ogólnokształcące w Olsztynie, uczęszczała do klasy o profilu humanistycznym. Następnie wyjechała do Poznania, gdzie rozpoczęła studia etnograficzne na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ukończyła je w 1972 roku i powróciła do rodzinnego miasta. W tym samym roku zaczęła pracę zawodową w Spółdzielni Pracy Warmińskiego Rękodzieła Artystycznego „Malwa” w Olsztynie, na stanowisku inspektora nadzoru etnograficznego i artystycznego. W tymże roku

jednocześnie zatrudniła się w Spółdzielni Pracy Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Tkanina” w Mikołajkach. Od 1973 do 1977 roku pracowała w Wojewódzkim Domu Kultury na stanowisku instruktora do spraw twórczości ludowej i towarzystw regionalnych. W 1974 roku na świat przyszedł jej pierwszy syn Maciej, a w 1979 roku drugi – Michał. W roku 1991 ukończyła Podyplomowe Studium Muzeologiczne – sekcja historii sztuki, na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Pracę w muzealnictwie rozpoczęła w 1977 roku w Muzeum Budownictwa Ludowego – Park Etnograficzny w Olsztynku, gdzie od początku zajmowała stanowisko kierownika Działu Kultury Materialnej. Łącząc obowiązki, w 1992 roku zatrudniła się w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie; pełniła tam od 1994 roku funkcję kie-

rownika Działu Etnografii i pracowała do emerytury. W 2007 roku zakończyła pracę w Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku.

Wykształcenie etnograficzne wykorzystywała w pracy muzealniczej, zajmowała się gromadzeniem i naukowym opracowywaniem zbiorów. Pierwszymi ważniejszymi zadaniami, które Elżbieta Kaczmarek wykonała w Muzeum w Olsztynku, była inwentaryzacja zbiorów, badania terenowe, zakup eksponatów, opracowanie scenariuszy wystaw na temat żywności i budownictwa ludowego Warmii i Mazur oraz prowadzenie dokumentacji czterech cmentarzy z terenu Olsztynka. Jej autorstwa jest również projekt pierwszego planu Parku Etnograficznego wydrukowany dla ułatwienia zwiedzania turystom. Jej nazwisko cenione było w województwie warmińsko-mazurskim, szczególnie dzięki działaniom podejmowanym dla popularyzowania dziedzictwa kulturowego regionu Warmii i Mazur. Z ogromną wiedzą, jaką posiadała na temat życia ludności wiejskiej, dzieliła się w licznych wywiadach, między innymi dla Radia Olsztyn, Telewizji Polskiej, „Gazety Olsztyńskiej” i „Gazety Wyborczej”.

Brała udział także w działalności edukacyjnej, organizowanej nie tylko dla dzieci i młodzieży, ale również dla nauczycieli i słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku. Bardzo popularne odczyty wygłosiła w ramach cyklu „Kultura ludowa znana i nieznaną”, realizowanego od 2005 do 2007 roku. Tematyka dotyczyła kultury materialnej i duchowej Warmiaków i Mazurów; każde spotkanie było okraszone anegdotami, które z wdziękiem opowiadała prelegentka. Dodatkową atrakcją stanowiły prezentowane przedmioty zabytkowe. Wspomnijmy chociażby o takich prelekcjach, jak: „Wiejskie M-3”, „Od wilków, burzy, gradobicia”, „W warsztacie bednarza”, „Od adwentu do Trzech Króli”, „Obyczaje pogrzebowe i zaduszkowe”, „Walentynki na ludowo”. Grono sympatyków kultury ludowej poznało także cenne obiekty zgromadzone w Dziale Etnografii (np. warmińskie czepce, mazurskie dywany czy ludowe skrzynie posagowe) dzięki ich prezentacji w trakcie wykładów wygłaszanych przez Kaczmarek w ramach „Cavaty na olsztyńskim zamku”.

Od początku pracy w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie z ogromnym zaangażowaniem brała udział w pracach zespołowych, organizowała bądź współorganizowała imprezy z cyklu Niedziela w Muzeum (coroczny „Pokaz nabytków”, „Hej sobótko, sobótko...”, „Boże Narodzenie na Warmii”) i Noc Muzeów.

Kulturę ludową Warmii i Mazur popularyzowały również wystawy, zawsze pieczołowicie przygotowywane przez badaczkę. Zbiory prezentowane były nie tylko na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, ale również w Płocku czy Włocławku. Elżbieta Kaczmarek jest autorką lub współautorką ponad 40 ekspozycji; na szczególną uwagę zasługują następujące: „Zboże i chleb w tradycji ludowej”, „Skrzynie ludowe”, „Wiejski transport i komunikacja”, „Dawna warmińska rzeźba ludowa”, „O ochotniczych strażach pożarnych”, „Kultura ludowa Warmii i Mazur”, „Z łosierą do... Pielgrzymki na Warmii XIX-XX wieku”, „W karczmie, sklepie, na jarmarku”.

W 2009 roku wzięła udział w projekcie „Ostatni mistrzowie kultury ludowej”, którego organizatorem było Centrum Spotkań Europejskich Światowid. Wiele uwagi poświęcała pracy z dziećmi i młodzieżą. Jako jedna z pierwszych realizowała zajęcia dla dzieci w Muzeum w Olsztynku, prowadziła je również pracując w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.

Autorytet, jaki zdobyła dzięki wielkiej wiedzy na temat kultury ludowej spowodował, że jej praca jako etnografa sięgała dalej niż działalność *stricto* muzealna. Zasiadała w jury licznych konkursów i wojewódzkich przeglądów sztuki ludowej. Od 2008 do 2014 roku była członkiem jury corocznego konkursu „Smaki Warmii, Mazur i Powiśla”. Wiedzę etnograficzną dzieliła się podczas konferencji i sympozjów, wygłaszając referaty między innymi na temat budownictwa ludowego i tkactwa Warmii i Mazur.

Ponad czterdziestoletnia praca Elżbiety Kaczmarek została doceniona, co znalazło wyraz w licznych nagrodach. W 2004 roku otrzymała honorową odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” i „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, nadawaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2006 roku wręczono jej „Srebrny Krzyż Zasługi”, a w następnym roku – Złotą odznakę „Za opiekę nad zabytkami”. W 2008 roku Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wyróżnił ją „Odznaką Honorową za Zasługi dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego”.

Elżbieta Bielecka-Kaczmarek była etnografem, muzealnikiem, działaczem kultury, ale przede wszystkim Człowiekiem, bliskim i serdecznym współpracownikiem. We wspomnieniach współpracowników pozostaną jej anegdoty i historie z życia prywatnego i zawodowego, opowiadane z humorem i pasją. Z jej odejściem wiele stracili nie tylko muzealnicy, ale również dziennikarze, często goszczący w progach muzeum, rozmawiający z nią o nadchodzących świętach czy ciekawych wydarzeniach z życia dawnej wsi. Posiadała dar tłumaczenia dawnej rzeczywistości w sposób przejrzysty, łatwo dostępny szerszej publiczności, ale zarazem pokazujący jej ogromną wiedzę i doświadczenie.

O tym, jak wielką stratę odczuło środowisko muzealników, przyjaciół i koleżanek, niech poświadczą słowa wypowiedziane przez „Siostry spichlerzowe” – Bożenę Wszelak, Hildegardę Chorzewską, Elżbietę Obrębską, Hannę Plucińską i Annę Wilczyńską – koleżanki Elżbiety z Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku, gdzie biura mieszczą się w spichlerzu:

Jakiś problem, szczegół, który był przyczynkiem do nowych dociekań... szło się do Eli. Miała precudowny dar przekazywania wiedzy. Naświetlała przestrzeń, czas, zdarzenia... i nasz „problem” stawał się przejrzystym i logicznym elementem przestrzeni. Pracowała, jak to często mówiliśmy, „ku chwale firmy”; to niemożne dziś określenie, ale bardzo oddające Eli podejście do pracy i do siebie samej. Wiedza, doświadczenie, pracowitość, szacunek, życzliwość dla każdego i skromność...

A prywatnie. Ela była... naszą serdeczną przyjaciółką. Takich przyjaciół ma się w życiu kilku, o ile ma się szczęście. My miałyśmy. Elu nie potrafimy Ciebie poznać, bo tak naprawdę jesteś z nami, tylko trochę inaczej.

Elżbieta Bielecka-Kaczmarek na zawsze pozostanie w naszej pamięci.

Angelika Rejs

WYBRANE PUBLIKACJE ELŻBIETY BIELECKIEJ-KACZMAREK

- 1976 *Od pisanek do nowolatka*, Olsztyn: Wojewódzki Dom Kultury.
- 1980 *Technika dawnej wsi. Katalog wystawy*, Olsztynek: Muzeum Budownictwa Ludowego – Park Etnograficzny w Olsztynku.
- 1985 *O młynarstwie na Warmii i Mazurach*, Olsztynek: Muzeum Budownictwa Ludowego – Park Etnograficzny w Olsztynku.
- 1995 *Kultura ludowa Mazur*, Informator wystawy, Mrągowo: Muzeum Warmii i Mazur.
- 1997 *Muzeum Warmii i Mazur*, „Twórczość Ludowa. Kwartalnik Stowarzyszenia Twórców Ludowych” 12: 4 (37).
- 2000 *Warmia i Mazury*, Informator wystawy, Płock: Muzeum Mazowieckie w Płocku.
- 2005 *Kultura ludowa Powiśla*, „Ostródzki Przegląd Historyczny” 1, s. 157-168.
- 2006 *Zagadnienia kulturowe na Warmii i Mazurach po 1945 roku*, w: M. Dziugiel-Łaguna, M. Łonyszyn, M. Pawelec (red.), *Tożsamość współczesnej Warmii*, Lidzbark Warmiński: Wszechnica Warmińska, Wyższa Szkoła Zawodowa w Lidzbarku Warmińskim, s. 26-39.
- 2007 *Skansen jako produkt turystyczny – produkty regionalne w skansenie*, w: *Muzea na wolnym powietrzu a produkty regionalne*, Nowogród: Stowarzyszenie Muzeów na Wolnym Powietrzu w Polsce, „Biuletyn” 10, s. 57-60.
- 2009 *O pożywieniu ludności wiejskiej na Warmii i Mazurach dawniej i dziś*, „Rocznik Olsztyński” 18, s. 369-381.
- 2012 *Praca od wschodu do zachodu słońca: jak dawniej wyglądały żniwa i dożynki na Warmii*, „Warmiński Zakątek” 9, s. 8.
- 2014 *Muzea województwa warmińsko-mazurskiego jako miejsce reprezentacji, propagowania żywności i produktów regionalnych*, w: *Smaki regionów. Dziedzictwo kulturowe w muzeach na wolnym powietrzu*, Wdzydze: Stowarzyszenie Muzeów na Wolnym Powietrzu w Polsce, „Biuletyn” 14, s. 265-267.